

Naravovarstveni in izobraževalni poligon Biotehniške fakultete

Besedilo: Žan Puš, Neža Bršan, Jaka Muršec Pitamic, Tina Rojko, Ana Majcen, Kim Prah, Nejc Golob, Kristina Oražem, Iva Špilak in Valerija Zakšek

Na obrobju Krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib se ob Oddelku za biologijo Biotehniške fakultete razprostira mozaik mokrotnih travnikov z raznolikimi živalskimi in rastlinskimi združbami. Travniki so eni zadnjih ohranjenih na tem območju Ljubljane in pričajo o mokrotnem značaju območja. V luči njihove neprecenljive naravovarstvene vrednosti smo študenti različnih oddelkov Biotehniške fakultete skupaj z mentorji iskali možnosti, kako jih ne le ohraniti, temveč v prihodnosti tudi izboljšati njihovo stanje. Hkrati smo identificirali načine, kako bi lahko območje neposredno ob Oddelku za biologijo aktivneje vključili v izobraževalne in raziskovalne aktivnosti fakultete. Rezultate našega interdisciplinarnega projekta Idejne rešitve za ureditev kmetijsko naravovarstvenega izobraževalnega poligona, ki je s finančno podporo Univerze v Ljubljani potekal od junija do decembra 2023, vam predstavljamo v nadaljevanju.

S popisom stanja na terenu, pedološkimi in ekološkimi analizami, identifikacijo in izrisom krajinskih prvin, starejšimi poročili, raznolikimi znanstvenimi članki in drugimi viri smo se lotili spoznavanja, preučevanja in raziskovanja območja. Ugotovili smo, da je bilo to v 19. stoletju imenovano »Glinzsch«, zato smo se odločili za delovno poimenovanje območja »Študijski poligon Glince«. Na preučevanem območju se spreminjajo in prepletajo različni talni tipi, pri čemer prevladujejo hidromorfna tla. Najpogostejši tip tal je amfiglej, ki mu sledita psevdoglej in distrična rjava tla. Na račun slabo propustne podlage, ki na območju poligona omogoča zastajanje vode, so se razvili mokrotni travniki, ki predstavljajo življenjski prostor številnim zavarovanim in ogroženim vrstam. Na relativno majhnem območju se pojavljata sviščev mravljiščar (*Phengaris alcon*) in njegova hranilna rastlina močvirski svišč (*Gentiana pneumonanthe*). Poleg tega so naravovarstveno pomembnejše rastlinske vrste na teh mokrotnih travnikih še močvirska logarica (*Fritillaria meleagris*), veliki poletni zvonček (*Leucojum aestivum*), vrste iz družine kukavičevk, npr. majska prstasta kukavica (*Dactylorhiza majalis*), in druge. Na širšem območju je bilo v preteklosti zabe-

Širše območje zemljišč Biotehniške fakultete ob Oddelku za biologijo. (foto: Vit Kukolja)

leženih tudi nekaj ogroženih vrst dvoživk, med njimi izstopata veliki pupek (*Triturus carnifex*) in zelena rega (*Hyla arborea*). Zaradi (pre)pogoste košnje in gnojenja travnikov v zadnjih letih, ki vplivata na spremenjeno botanično sestavo travne ruše, so omenjene vrste prisotne le (še) na ožjem območju. Nekatere druge, ki so tukaj živele v preteklosti, pa so žal že izginile. Med njimi sta strašnič in mravljiščar (*P. teleius*) in močvirska sklednica (*Emys orbicularis*).

Ohranitev, širitev in ponovna vzpostavitev življenjskih okolij za obstoječe ogrožene vrste predstavlja enega izmed potencialov za obogatitev biodiverzitete tega območja. V projektu smo zato podrobneje spoznavali področje obnovitvene ekologije, ki postaja tudi v slovenskem prostoru vse bolj pomembna zaradi naraščajoče potrebe po obnovi degradiranih življenjskih okolij. Območje poligona predstavlja odlično izhodišče, kjer bi lahko študentje in zaposleni na fakulteti konkretno raziskovali tovrstne prakse. Skupaj smo iskali možnosti ohranjanja obstoječih združb, hkrati pa tudi potencial obnove življenjskih prostorov tistih, ki so v preteklosti tukaj že živele. Tako smo v projektu kot primarno opredelili potrebo po ohranjanju in izboljšanju stanja obstoječih mokrotnih travnikov. To vključuje ekstenzifikacijo rabe zemljišč, prenos odkosa s primernih travnikov ter ureditev vodnega režima. Kot navdihujoč primer renaturacije in upravljanja zavarovanega območja narave ter spoprijemanja z izzivi, s katerimi se sooča kot zavarovano območje na pragu mesta, smo obiskali Naravni rezervat Ško-

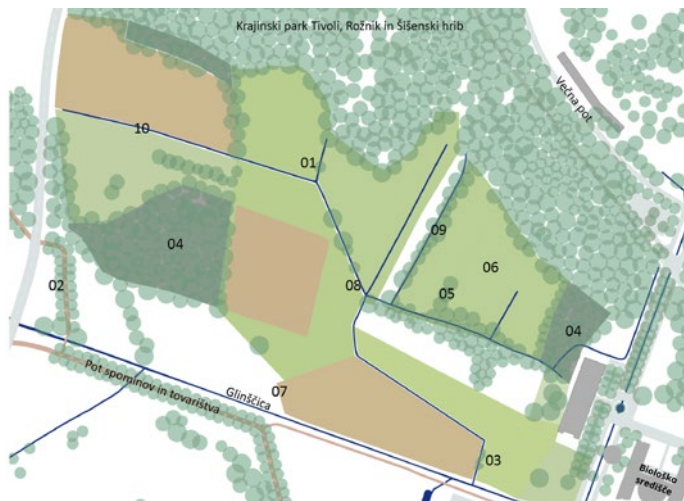
Del projektne ekipe na ekskurziji v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, ki smo si ga ogledali kot primer dobre prakse upravljanja območja; upravlja ga DOPPS.

cjanski zatok, »oazo« na pragu Kopra, ki ga upravlja Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS). Tam nam je pedagoška vodja Bojana Lipej izčrpno in z nalezljivim žarom predstavila nastanek in upravljanje zavarovanega območja ter njegovo izobraževalno vlogo.

Tudi območje Študijskega poligona Glince ponuja raznolike možnosti za aktivno vključevanje študentov z raznolikimi izobraževalnimi vsebinami in omogoča praktično raziskovanje številnih področij. To obsega terenske vaje, zaključne naloge in redno spremljanje ter praktične veščine vzdrževanja stanja na območju. Ob tem pa tudi obštudijske dejavnosti, kot so npr. vodeni ogledi in izvajanje različnih delavnic. Tak pristop odpira vrata za sodelovanje študentov različnih študijskih smeri. Nadalje bi poligon lahko predstavljal dragocen vir za raziskovalno delo zaposlenih na Biotehniški fakulteti. Ker pa območje

dnevno uporabljajo tudi številni okoliški prebivalci, smo v projektu naslovili tudi njihovo vključenost. Tako smo podali idejo ureditve učne poti, ki bi obiskovalce informirala in vodila izven najranljivejših delov območja.

Predstavljene aktivnosti, ki smo se jih lotili s pomočjo sheme s pomenljivim naslovom Študentski projekti za trajnostni razvoj, razumemo kot začetek širše zgodbe, torej naravi prijaznega in trajnostnega ravnanja z zemljišči Biotehniške fakultete, ki bodo imela ob naravovarstveni tudi pomembno izobraževalno in raziskovalno noto. Trenutno je območje tudi del obsežnejšega projekta s skrajšanim imenom ULTRA Biodiverziteteta, ki še podrobneje naslavlja vidike obnove izbranih zemljišč za študijske in raziskovalne potrebe fakultete. Naša želja ob koncu študentskega projekta je spodbuditi nadaljnja interdisciplinarna sodelovanja, ki združujejo znanja različnih znanstvenih disciplin in obenem upoštevajo potrebe vseh deležnikov. Prepričani smo, da je le s takšnim pristopom mogoče učinkovito odgovoriti na izzive sodobnega sveta. ✨

Prikaz trenutnega stanja na območju Biotehniške fakultete ob Oddelku za biologijo. S številkami so označene naslednje krajinske značilnosti: 1 – posamezno drevo, 2 – drevored, 3 – grmičevje/skupina grmov, 4 – gozdna zaplata, 5 – mejica, 6 – mokrotan travnik, 7 – robovi njiv, 8 – lokalno zamočvirjenje, 9 – obvodna vegetacija, 10 – jarek. (avtorica: Kristina Oražem)

Mnenje udeležencev o BioBlitz Slovenija

Besedilo: Teja Bizjak Govedič, Marijan Govedič in Damjan Vinko

Spomladi 2023 smo med udeleženci vseh preteklih dogodkov BioBlitz Slovenija izvedli kratko poizvedovalno anketo. Še pred izvedbo dogodka v letu 2023 smo želeli preveriti, s kakšnim namenom se udeleženci odzovejo povabilu na 24-urno popisovanje vrstnega bogstva izbranega območja, koliko jim je pri tem pomembna lokacija dogodka ipd. V prispevku objavljamo povzetek rezultatov ankete.

V letih med 2017 in 2022 je na šestih dogodkih BioBlitz Slovenija sodelovalo že 221 strokovnjakov za posamezne taksonomske skupine. Na našo poizvedovalno anketo se je odzvalo 75 strokovnjakov oziroma tretjina dosedanjih udeležencev dogodka, zato menimo, da rezultati ankete predstavljajo dober reprezentativen vzorec. Od tega se je 60 % vprašanih opredelilo kot ljubiteljskih popisovalcev, 40 % pa kot poklicnih oz. profesionalnih. Polovica vprašanih se je udeležila že dveh, treh ali štirih dogodkov, medtem ko je približno četrtina vprašanih stalnih gostov na naših dogodkih, saj so se jih udeležili že vsaj petkrat. Ostala četrtina vprašanih se je dogodka udeležila enkrat oz. prvič prav v letu, ko je bila izvedena anketa. Polovica vprašanih pozna vse ali večino vrst skupine, ki jo na dogodku popi-

sujejo, in iz pridobljenih podatkov objavlja strokovne in znanstvene članke. Če pogledamo podrobneje, skoraj tri četrtine vseh vprašanih poklicnih oz. profesionalnih taksonomov poznajo večino vrst v skupini, ki jo preučujejo na dogodku. V primerjavi z ljubiteljskimi taksonomi pridobljene podatke tudi večkrat vključijo v strokovne in znanstvene članke. Od vseh vprašanih ljubiteljskih taksonomov jih skoraj polovica pozna večino vrst taksonomske skupine, ki jo popisujejo, strokovne in znanstvene članke pa piše dobra tretjina.

Predvsem smo od sodelujočih želeli izvedeti, katero merilo za udeležbo na dogodku je zanje najpomembnejše. Že na začetku je bil dogodek zasnovan kot »koncentrat raziskovalnega tabora« in očitno ga tudi večina udeležencev dojema kot takega, saj so med vsemi odgovori večinsko izbrali, da je najpomembnejše druženje/srečanje in povezovanje strokovnjakov/taksonomov ter srečanje starih znancev. Z malo razlike si nato po pomembnosti sledita promocija biodiverzitete in popis čim večjega števila vrst. Promocija območja popisa in prispevek k varstvu območja, promocija biologije/taksonomije ter promocija varstva narave so bili po pomembnosti razvrščeni na konec (graf na naslednji strani).

Večini vprašanih se zdi zelo pomembno, da je za območje popisa izbrano manj poznano območje, kjer je pričakovana visoka biodiverziteteta oz. je to območje že znano po visoki biodiverziteti. Dokaj pomembno merilo je tudi, da ima območje varstveni status. Pri izbiri območja BioBlitz Slovenija pa sta razdalja od kraja bivanja popisovalcev ter datum popisa manj pomembna.

Vprašanim se zdi pomembno, da sta na dogodku organizirani prehrana in nastanitev. Ker BioBlitz Slovenija poteka kot prostovoljski dogodek vseh vključenih popisovalcev, predstavljata prehrana in nastanitev tudi osrednji strošek dogodka. A je ta neprimerljiv z vrednostjo informacij in znanja, ki ga z izvedbo dogodka dobimo tako taksonomi in naravovarstveniki kot tudi družba kot celota. Poznavanje biodiverzitete bi moralo biti del osnovnega poznavanja določenega ozemlja, sezname vrst pa nacionalno bogastvo in temeljno domo-znanstvo, a je žal pri nas prepogosto postavljeno na stranski tir. Večina vprašanih kot pomembno ali zelo pomembno navaja, da se srečajo s stanovskimi kolegi in ljudmi s podobnimi interesi ter da spoznajo tudi nove strokovnjake na področju.